

Олег МАРЦИНКІВСЬКИЙ,

orcid.org/0000-0002-1635-1820

народний артист України,

професор кафедри академічного та естрадного вокалу

Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) *o.martsynkivskiyi@kubg.edu.ua*

МОЛОДИЙ СПІВАК І СТУДІЯ ЗВУКОЗАПИСУ: ПЕДАГОГІЧНІ ПОРАДИ

Актуальність дослідження полягає у погляді на студійний запис з нового кута зору. Мета роботи: допомога автора молодим співакам у мистецтві запису фонограм на основі багаторічної практики. Перераховані основні проблеми, які чекають молодого співака в цій сфері діяльності, та способи їх вирішення. Стаття написана у вигляді порад молодим співакам і передбачає вивчення досвіду провідних майстрів сцени. Опрацьовані праці провідних звукорежисерів і виконавців, наведено узагальнені висновки. Наукова новизна роботи полягає у погляді на студійний запис з нового кута зору.

Про тонкощі роботи звукорежисерів написано багато статей і публікацій. Студійна ж робота співака мало висвітлена і потребує вивчення. У цій статті розкриті основні етапи роботи над фонограмою і психологія спілкування співака з працівниками студії. Ця стаття також допоможе молодому співаку у виборі студії та звукорежисера, розібратися в тому, що входить в оплату праці, у створення нової фонограми та багато іншого.

Констатовано, що якщо звукорежисер працює більше з танцювальною музикою, він може не знати особливостей запису та зведення академічних творів і навпаки. Тому, коли ви послухаете його роботи у потрібному вам стилі, ви будете мати краще уявлення про його професіоналізм у вашій музичній сфері. Зверніть увагу, чи природно звучить вокал. Зазначено, що звукорежисер, який записує вас вперше, не знає ваш голос і може думати, що ви завжди співаєте верхні ноти з напругою. Кожна фонограма має добре звучати і в побіліці, і на великій площі, в автомобілі або в навушниках. Причому різні фонограми не повинні відрізнятися ні тембрально, ні по гучності.

Всі ці етапи створення фонограм належать до роботи саунд-продюсерів і звукорежисерів. Робота в студії для співака є однією з найважливіших функцій у його творчій кар'єрі, тож вкрай важливо допомогти йому в цій новій і незнайомій йому справі. Ця сфера діяльності мало вивчена і потребує подальшого висвітлення. У статті розкриваються як технічні, так і психологічні питання, які постають перед молодими співаками під час перших відвідувань студії звукозапису.

Ключові слова: вокаліст, співак, студія звукозапису, саунд-продюсер, звукорежисер, запис у студії.

Oleg MARTSYNKIVSKYI,

orcid.org/0000-0002-1635-1820

Ukraine-Wide National Artist,

Professor for the Department of Academic and Pop Singing

of the Institute of Arts

of Borys Grinchenko Kyiv University

(Kyiv, Ukraine) *o.martsynkivskiyi@kubg.edu.ua*

YOUNG SINGER AND RECORDING STUDIO: PEDAGOGICAL ADVICE

The topicality of this study is to look at the studio recording from a new angle. The objective of the article is rendering author's assistance to young singers in the art of recording phonograms, based on many years of practice. The main problems that await the young singer in this field of activity are listed, and ways to solve them are provided. The article is written in the form of advice to young singers and involves a study of the experience of leading masters of the stage. The works of leading sound directors and performers were studied, resulting in the generalization of conclusions.

The scientific novelty of the work is to look at the studio recording from a new angle. Many articles and publications have been written about the subtleties of sound producers. The singer's studio work is poorly covered and needs to be studied. This article reveals the main stages of work on the phonogram and the psychology of communication between the singer and the studio staff. This article will also help the young singer in choosing a studio and sound director, what is included in the salary in the creation of a new soundtrack, etc.

It is stated that if a sound director works more with dance music, he may not know the peculiarities of recording and compiling academic works and vice versa. Therefore, when you listen to his work in the style you want, you will have a better idea of his professionalism in your field of music. Pay attention to whether the vocals sound natural. It is noted that the sound producer who records you for the first time does not know your voice and may think that you always sing the

top notes with tension. Each phonogram should sound good both in the mobile phone and on the big area, in the car, or in earphones.

Moreover, different phonograms should not differ in timbre or volume. All these stages of creating phonograms are related to the work of sound producers and sound directors. Working in the studio for the singer is one of the most important functions in his creative career, so it is extremely important to help him in this new and unfamiliar business. This area of activity is little studied and needs further coverage. This article reveals both technical and psychological issues that young singers face during their first visits to a recording studio.

Key words: *vocalist, singer, recording studio, sound producer, sound director, recording in the studio.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження полягає у погляді на студійний запис з нового кута зору. Про тонкощі роботи звукорежисерів написано багато статей і публікацій. Студійна ж робота співака мало висвітлена і потребує вивчення. У цій статті розкриті основні етапи роботи над фонограмою і психологія спілкування співака з працівниками студії. Стаття допоможе молодому співаку у виборі студії та звукорежисера, допоможе розібратися в тому, що входить в оплату праці, у створення нової фонограми та багато іншого.

Аналіз досліджень. У контексті музично-педагогічної підготовки фахівців актуалізується проблема формування вокально-педагогічної майстерності майбутніх вчителів музичного мистецтва, яка зумовлена загальноосвітніми тенденціями інтеграції фахових знань, умінь і навичок. Визначальними були напрацювання В. Г. Антонюка, В. Лея, Л. М. Василенка, Н. Гребенюка, Ю. Козюренка, В.С. Манковського, О. Тищенка (Антонюк, 2010: 37–40).

Попри значущість наукових розробок у галузі музично-педагогічної освіти, проблема формування вокально-педагогічної майстерності майбутнього музики залишається нерозробленою, а практичні поради молодим співакам від провідних майстрів сцени повністю не систематизовані. Опрацьовані праці провідних звукорежисерів і виконавців, про що наведено узагальнені висновки.

Мета статті – допомога автора молодим співакам у мистецтві запису фонограм на основі багаторічної практики. Перераховані основні проблеми, які чекають молодого співака в цій сфері діяльності, та способи їх вирішення.

Методологія дослідження. Стаття написана у вигляді порад молодим співакам і передбачає вивчення досвіду провідних майстрів сцени. Опрацьовані праці провідних звукорежисерів і виконавців, наведено узагальнені висновки.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі, якщо у співака немає студійних записів, йому буде дуже важко познайомити суспільство зі своєю творчістю. Результат запису у студії – фонограма. Вона потрібна для створення кліпу, для розміщення на сайтах чи в художньому фільмі.

Фонограма – це результат роботи співака, взірць його майстерності. Коли співак іде у вічність, то не вмирає, а «живе» у своїх фонограмах (Антонюк, 2001).

Сучасна студія звукозапису вимагає від співака чи співачки максимальної зосередженості та досконалого знання музичного матеріалу, який записується. Потрібно знати, що перед записом ні в якому разі не можна вживати алкоголь, наркотики чи палити (Ван Лей, 2010). Не можна вживати також ніякі заспокійливі медичні препарати. Це все негативно подіє як на голос, так і на творчі можливості співака. Якщо ви відчуваєте у головному апараті якийсь дискомфорт, краще перенести запис на інший час. Ті недоліки у голосоведенні, які залишаться на записі, ви будете чути ще багато років і кожен раз будете жалкувати, що під час запису були не у формі.

Вибір студії. Кожен запис розпочинається з підбору студії та звукорежисера чи саунд-продюсера. Спочатку зверніть увагу, чи обладнана студія акустичним матеріалом. Якщо у студії або в кімнаті для запису голі стіни, там ні накопичити музичний матеріал, ні провести подальші роботи з фонограмою професійно не можливо. Стіни повинні бути оброблені спеціальними акустичними матеріалами, щоб звук не «літав» від стіни до стіни.

Часто в розмовах між музикантами критерієм професіоналізму студії є перелік апаратури, яка в ній знаходиться. Якщо в студії професійна апаратура та мікрофони – це чудово! Але набагато важливішим фактором є особистість і професіоналізм звукорежисера. Дуже важливо на початку знайомства зі звукорежисером абстрагуватися від того, що він вам говорить. Звукорежисера вибирають не по тому, що він говорить про себе та свою студію, а по його роботах. Попросіть його дати вам послухати фонограми, які записані у тому ж стилі музики, в якому співаєте ви. Якщо звукорежисер працює більше з танцювальною музикою, він може не знати особливостей запису та зведення академічних творів і навпаки. Тому, коли ви послухаете його роботи у потрібному вам стилі, ви будете мати більше уявлення про його професіоналізм у вашій музичній сфері.

Зверніть увагу, чи природно звучить вокал. Бажано, щоб звукорежисер сам був співаком і неодноразово записувався на студіях. Це значно покращить ваше взаєморозуміння під час подальшої роботи. Тому що немає нічого гіршого, ніж поради непрофесійних людей під час запису. Зверніть увагу, як він з вами спілкується. Якщо він розмовляє зверхньо, «надувається» та набиває собі ціну, то ймовірно, що ви маєте справу не з професіоналом і достойних записів від нього ви не дочекаєтеся. Профі ж завжди поводитися просто і невимушено, розмовляє з посмішкою і доброзичливістю. Він знає, що від манери спілкування здебільшого залежить психологічна атмосфера під час роботи над музичним твором. Спів – це психофізіологічний процес. Тому, якщо вам чимось не подобається звукорежисер, шукайте іншу студію!

Дуже важливо, чи дасть саунд-продюсер чи звукорежисер вам творчу свободу, чи буде диктувати свої уподобання? Чи піде він на поступки, якщо ви попросите його переписати якийсь невдало записаний фрагмент? Ще до початку запису потрібно домовитися з ним про таке:

1. Під час запису у студії не повинно бути нікого стороннього, крім людей, які в ній працюють. Ніяких друзів звукорежисера і ніяких сторонніх розмов.

2. Всі присутні під час запису повинні відключити мобільні телефони. Всі розмови через телефон скасовуються!

3. Після перших дублів вам повинні надати можливість послухати запис. Ви повинні послухати ваш голос у записі і переконатися, що він звучить природно і правдиво. Звукорежисер, який записує вас вперше, повинен послухати ваш спів не через апаратуру, а «наживо», щоб мати уяву про тембр голосу. Мало хто зі звукорежисерів це розуміє, тому, якщо ви чуєте, що ваш голос на записі звучить не так, як ви його уявляєте, тактовно підкажіть йому, щоб послухав вас без апаратури, для того, щоб він мав уяву про ваш голос. Якість звучання вокалу – це головне на фонограмі, про це потрібно завжди пам'ятати!

Етапи створення фонограм. Запис фонограми розпочинається з накопичення музичного матеріалу. На кожний трек (доріжку) записується якийсь інструмент чи вокал. Коли всі інструменти записані, розпочинається зведення, де інструменти та вокал обробляються різними апаратними та програмними засобами. Вони розміщуються у звуковому просторі ближче або далі, а також по панорамі. Також важливо налаштувати гучність звучання кожної доріжки та її тембральне забарвлення. Під час зведення звукорежисер з багатьох

доріжок (треків) формує стереофонічний образ звуку.

Після зведення розпочинається етап роботи над майстер-треком. Майстеринг – це процес, в якому твір, вже зведений у стерео (на два треки) набуває кінцевого звучання. Кожна фонограма має добре звучати і в побілці, і на великій площі, в автомобілі або в навушниках. Причому різні фонограми не повинні відрізнятися ні тембрально, ні по гучності. Всі ці етапи створення фонограм належать до роботи саунд-продюсерів і звукорежисерів. Вони не є темою цієї статті, але співакам, про це теж потрібно мати уявлення.

З усіх етапів створення фонограми співак має відношення тільки до етапу накопичення музичного матеріалу. Тож на цьому етапі зупинюся більш детально. Запис вокалу. Коли запис ще не розпочався, ви повинні звернути увагу ще на деякі деталі:

1. Чи комфортно ви себе почуваете? Чи свіже повітря у приміщенні? Чи не жарко, чи не зимно?

2. Чи вам легко співається? Чи не ватяно звучить ваш голос у навушниках? Якщо це так, ви скоро захрипнете. Потрібно розв'язувати усі проблеми зі звукорежисером. Поки вам не стане комфортно співати, запис не розпочинайте!

3. Якщо в акомпанементі у своїх навушниках ви чуєте багато басів, попросіть виключити їх або зробити тихше. Баси провокують до зниження інтонації у співі.

4. Під час налаштування апаратури не співайте багато, особливо вгорі та форсованим звуком, не втрачайте свіжість голосу.

На запис у студію ви повинні прийти, знаючи твори, які будете записувати напам'ять. Вони повинні бути вже «обкатані» на концертних майданчиках. При собі необхідно мати ноти і слова у двох екземплярах (один для себе, інший – для звукорежисера або саунд-продюсера). Також буде потрібен олівець або ручка для запису робочих моментів. Необхідно пам'ятати, якщо вам акомпанує ансамбль чи оркестр, де є барабанна установка, приголосні звуки потрібно співати гучніше, бо вони маскуються ударними. На запис потрібно приходити вже розспіваним, щоб на це не витрачати студійного часу. Записуючи твір, бажано співати його від початку до кінця (Антонюк, 2001).

Якщо ви десь помилилися, можна вписати якісь фрагменти у вже записаний твір. Але тут молодих виконавців чекає чергове випробування. Коли недосвідчений співак запише «вставку», то буде чути, що у цьому місці змінився голос, його наповнення, тембральний спектр та емоційне напруження. Щоб цього не відбувалося, потрібно надцим попрацювати

ще до запису. Щоб записати вставний фрагмент (врізання) потрібно відчувати ті ж емоції, які були під час запису, і заспівати тим же тембром. Це непросто. Над цим треба працювати.

Робота з мікрофоном. Студійний мікрофон відрізняється від мікрофона, який використовують на сцені. Функція його полягає в тому, щоб якомога якісніше записати сигнал, який на нього подається у комп'ютер. Він «ловить» найменші нюанси виконання і передає не тільки всю красоту тембрів, але й усі недоліки, які трапляються під час співу.

Здебільшого перед мікрофоном на студії знаходиться поп-фільтр, який потрібен для захисту мікрофона від бризок слини, а також для пом'якшення звучання букви «п». Під час співу ваше обличчя повинно знаходитися на відстані 5 см від поп-фільтру. Якщо якийсь фрагмент твору ви співаєте голосно, ця відстань повинна збільшуватися до 10 см і більше. Якщо ж ви співаєте тихше – наближайтеся до 2 см. Працюйте з мікрофоном так, як працюєте на концерті з концертним мікрофоном. Але у студії мікрофон брати до рук не можна (Гребенюк, 2002: 156–165).

Для полегшення коригування звуком виставте одну ногу вперед і переносьте вагу тіла на передню ногу, коли потрібно співати тихше і навпаки. Наскільки ближче і наскільки далі від мікрофона вам потрібно співати, ви почуєте і пристосуетесь до цього під час проб. Щоб спілкуватися зі звукорежисером – говоріть у мікрофон. Його голос ви почуєте у навушниках. Кожний запис розпочинається зі знаходження балансу між звучанням вашого голосу у навушниках і гучністю звучання акомпанементу. Так, як у різних людей різний слух. Ви повинні підказати звукорежисеру, який рівень гучності музики для вас є комфортним (Козюренко, 1975).

Багато молодих співаків слідкують за тим, щоб було добре чути в навушниках їхній голос, забуваючи про акомпанемент. Потім, коли вже розпочинається запис, з'ясовується, що вони співають не ритмічно і фальшиво, бо не чують акомпанементу.

Реверберація. Коли ми співаємо без мікрофона на вулиці чи в кімнаті, концертній залі, наш голос, відбиваючись від стелі, підлоги і стін, повертається до наших вух. Повертається із затримкою. Тож усюди, де ми розмовляємо або співаємо, ми чуємо акустичний ефект – ехо. Залежно від приміщення ехо може бути більше або менше. Ми звикли до цього. Коли ми починаємо співати у мікрофон, який знімає звук відразу біля рота, то чуємо свій голос без природного акустичного оформлення і відчуваємо дискомфорт.

Деякі співаки не можуть співати, чуючи, що їх голос звучить незвично. Для того, щоб ми чули свій голос як у природному середовищі, на студії існує пристрій – ревербератор. Цей пристрій додає до нашого голосу ехо або об'єм, який називається реверберацією. Деякі звукорежисери записують співаків без реверберації і додають її тільки під час зведення. Але співати без реверберації важко. Наш слух не звик до такого звучання голосу. Тому є небезпека, що, поспівавши так 15 хвилин, ми захрипнемо. Тому, якщо ви чуєте в навушниках, що ваш голос звучить не природно і не об'ємно, попросіть звукорежисера включити реверберацію. Тоді ви будете почувати себе комфортно, а ваш голос буде звучати у навушниках так, як ви звикли його чути.

Компресор. Якщо ви, беручи високі або голосні ноти, відчуєте, що вам їх брати важко, у вас таке відчуття, що ви співаєте їх наче через подушку, зверніть увагу саунд-продюсера чи звукорежисера на налаштування компресора. Компресор – це такий пристрій, яким користуються звукорежисери і під час накопичення, і під час зведення, і під час майстерингу. Але не всі звукорежисери вміють досконало ним користуватися. Він може використовуватися для багатьох цілей, але основна його функція – звуження динамічного діапазону. Тихі звуки, які через нього проходять, він робить голоснішими, а гучні звуки – тихішими. Часто звукорежисери «перетискують» вокал. Тоді тихі звуки можуть звучати занадто голосно, а голосні – занадто тихо.

Якщо ви відчули дискомфорт на високих нотах, попросіть звукорежисера, щоб він звернув увагу на налаштування компресора. Звукорежисер, який записує вас вперше, не знає ваш голос і може думати, що ви завжди співаєте верхні ноти з напругою. Скажіть йому, що ваші верхні ноти звучали б краще, якби їх не «затискав» компресор.

Оплата та оцінка вашої роботи. Запис (накопичення) здебільшого оплачуються по годинах. У кожній студії свої тарифи. Крім цього, необхідно окремо заплатити за зведення треків і за майстеринг. Якщо ж ви не впевнені, що записали всі ноти чисто, без детонації, ритмічно, потрібно буде замовити редакцію вокалу, яка проводиться в програмах типу Selemony Melodyne.

Для оцінки проведеної роботи не несіть фонограму до іншої студії. Працівники іншої студії здебільшого ставляться до такої роботи скептично, і вона їм не сподобається. Потім вони запропонують свої послуги. Це ознаки нечесної та нездорової конкуренції, яка, на жаль, існує. Якщо ви не впевнені в якості фонограми, краще покажіть її

неупередженому спеціалісту, який сам не працює у студії. Тоді, можливо, ви почуєте об'єктивну оцінку своєї нової фонограми.

Висновки. Робота в студії для співака є однією з найважливіших функцій у його творчій кар'єрі, тому вкрай важливо допомогти йому в цій новій

і незнайомій йому справі. Ця сфера діяльності мало вивчена і потребує подальшого висвітлення. У цій статті розкриваються як технічні, так і психологічні питання, які постають перед молодими співаками під час перших відвідувань студії звукозапису.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. Г. Етнологізація вокальної та академізація народноінструментальної творчості: культурологічні спостереження. *Проблеми історії й теорії академічного народно інструментального виконавства* : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк : ВАТ, 2010. С. 37–40.
2. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія. Київ : Українська ідея, 2001. 144 с.
3. Ван Лей. Формування вокально-сценічної майстерності майбутнього вчителя музики : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2010. 20 с.
4. Василенко Л. М. Взаємодія вокального і методичного компонентів у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики : автореф. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2003. 19 с.
5. Гребенюк Н. Особистісно-орієнтований підхід у розвитку індивідуальності співака. *Науковий вісник НАМУ імен П. І. Чайковського*. Вип. 14. Київ : НМАУ. 2002. С. 156–165.
6. Козюренко Ю. Звукозапис с микрофона. Москва, 1975. 120 с.

REFERENCES

1. Antoniuk V. H. Etnolohizatsiia vokalnoi ta akademizatsiia narodnoinstrumentalnoi tvorchosti: kulturolohichni sposterezhennia [Ethnologization of Vocal and Academization of Folk Instrumental Creativity: Culturological Observations]. *Problemy istorii y teorii akademichnoho narodno instrumentalnoho vykonavstva* [Problems of History and Theory of Academic Folk Instrumental Performance]: in Coll. of Materials of the All-Ukrainian Research and Training Conference. VAT, Lutsk, 2010, P. 37–40 [in Ukrainian].
2. Antonyuk V. H. Ukrainiska vokalna shkola: etnokulturolohichni aspekt. [Ukrainian Vocal School: Ethnocultural Aspect] : Monograph. *Ukrainska Ideia*, Kyiv, 2001. 144 p. [in Ukrainian].
3. Wang Lei. Formuvannia vokalno-stsenichnoi maisternosti maibutnoho vchytelia muzyky. [Formation of Vocal and Stage Skills of the Future Teacher of Music]: Author's Abstract of the Thesis for PhD in Pedagogy: 13.00.02. "Theory and Methods of Music Education". Kyiv, 2010. 20 p. [in Ukrainian].
4. Vasylenko L. M. Vzaiemodiia vokalnoho i metodychnoho komponentiv u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky [Interaction of Vocal and Methodical Components in the Process of Professional Training of the Future Teacher of Music]: Author's Abstract of the Thesis for PhD in Pedagogy: 13.00.02. "Theory and Methods of Music Education". Kyiv, 2003. 19 p. [in Ukrainian].
5. Hrebenuk N. Osobystisno-oriientovanyi pidkhid u rozvytku indyvidualnosti spivaka [Personality-Oriented Approach in the Development of the Singer's Personality]. *Scientific Bulletin of UNTAM Tchaikovsky*. UNTAM, Kyiv, 2002. is. 14. P. 156–165 [in Ukrainian].
6. Koziurenko Yu. I. Zvukozapys s mykrofona. [Sound Recording from a Microphone]. 1975. M. : Energiya, 120 p. [In Russian].